

## SEYYİD ŞEHİD YAKUB BABA (~1859–1915)

Şehid Yakup Babamız'ın hayatını öğrenmek üzere çok gayret sarf ettim. Tarihin silik izlerinden net bir fotoğraf çekmek istedim. Ancak o ummandan bir katre ile iktifa etmek zorunda kaldım. Tesellimiz, o zaten şehid olmakla kendi destanını yazmıştır ve bu destan gönüllerde okunmaya devam edecektir.

O yılların yaşayanları hayatta olmadıkları gibi, o yılları bu günkü nesillere nakledecek kayıtları ve kişileri de bulmak mümkün değildir.

Şehit Yakup Babayı tanımak için şu girizgâhı yapmak şarttır.

Yakup Baba Osmanlı İmparatorluğu yılları içinde yaşamıştır. Dergâhlar o yıllarda resmi görev üstlenmişlerdir. Vilayetlerde bulunan Meşayih Arifan yetkilileri tarafından faaliyetleri noktasında kontrol edilmişlerdir. Barış zamanında İslam Dininin hayata hâkim olması için devletine vatanına ve milletine bağlı ahlaklı insan yetiştiren irfan ocaklarında yetişen er kişiler savaş zamanında da düzenli ordu emrinde cepheye gitmişlerdir.

### Çocukluğu:

Şehit Yakup Baba, Seyit Hacı Ahmet Baba'nın oğludur. Sanamer Köyünde dünyaya gelmiştir. İlk eğitimini ve terbiyesini Seyyid Hacı Ahmet Babanın sanamerde çınarlaştırdığı mutasavvıf bir iklimde tekmiil etmiştir.

### Eğitimi ve dervişliği:

Yakup Baba tasavvufun temel esasları üzere: Kuranı Kerim okumayı, ayetlerin tefsirini, peygamberimizin hadislerini, aynı zamanda mürşidi olan babasından öğrenmiştir. Öğrendiği irşad metotlarını da dergâhta babası nezaretinde uygulamıştır.

Çünkü o yıllarda Sanamer Dergâhı manevî bir eğitim mekânıdır. Eğitim metotları içerisinde kâmil insan yetiştirmek temel gayedir. Yakup Baba bu metot üzere icra edilen âdab ve erkân ile seyr u sulûkünü tamamlamıştır.

Sanamer Dergâhında zikirler, semalar, tekke musikisi (daire eşliğinde okunan gazeller), edebiyat ve sanat (Allah ve Rasulullah aşkı üzere yazılan okunan şiirler) icra edilmiştir. Bütün bunlar Yakup Baba'nın insan-ı kâmil olma ve vuslat-ı ilahîye ulaşma yolunda ruhunu erdemleştiren temel unsurlardır.

### Dergâh Hizmetleri:

Seyyit Hacı Ahmet Baba'nın kurduğu Sanamer Dergâhında Rufai Meşrep üzere tasavvufi yolda bu vasıtaları kullanarak, mensuplarını kalben ve ruhen eğitip Hakk'a vasıl kılmaya çalışılmıştır.

Sanamer Dergâhının tasavvufi geleneklerine göre zikir meclisleri Cuma akşamları ve cumartesi geceleri kurulur. O yüzden çevre köylerden gelen misafirlerle Perşembe günü içerisinde dergâhta kalabalık oluşmaya başlar. Ziyaretçiler ve dervişlerin yoğunluğundan dolayı Cuma ve bayram namazları hariç beş vakit namaz cemaatle dergâhta kılınmıştır. İmamı Hacı Ahmet Baba olan cemaatin müezzini Yakup Baba olmuştur. O ve babası gelenleri şefkatle karşılayan ve herkesi kucaklayan bir dergâh faaliyeti yürütmüşlerdir.

### **Yakup Baba ve Nene Hatun<sup>1</sup>:**

Günün şartlarında dergâhı ziyarete gelen misafirler vasıta olarak öküz arabaları ile veya at sırtında gelmişlerdir. Çoğunlukla ziyarete gelenler yatılı olarak kalmaktadırlar. O dergâhın şanını yüce tutan manevi hizmetlerin temel taşı Nene Hatun'u unutmamak gerek... Gelenlerin yemek içmek ve diğer hizmetleri yanı sıra hayvanlarında ihtiyaçlarının giderildiğini göz önüne alırsak özellikle Yakup Baba'nın hanımı, Nene Hatun'un çok yorulduğu muhakkaktır. Bazı gönüllü dervişlerin yardımları bu zorlukları hafifletmiştir. İnşallah o hizmetlerin karşılığı onu mahşer meydanında Fatıma tüz Zehra (ra) annemize komşu yapar.

O dergâhın şanı olsa gerek hane halkı sabahın ilk ışıkları ile uyanır gün tüm yoğunluğu ile çalışılarak bitirilir. Gelenlerin karşılanması, gidenlerin uğurlanması, hacetlerinin giderilmesi ve hizmetlerinin yapılımsı büyük emekler gerektirmektedir.

Özellikle ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde ziyaretler çok yoğun olur. Yaz ayları ziraat mevsimi olduğundan arzide çalışılır. Ö yıllarda motorlu ziraat araçlarının olmadığını düşünürsek ağır ve ilkel şartlarda yapılan tarımın zorluklarını anlamış oluruz.

Bu dünyada kişinin yediği en helal rızık alın teri ile kazanılan el emeğidir. Tasavvufta "tufeylilik" başkalarının sırtından geçinmek yasaklanmıştır.

Hz. Peygamberimiz sahabelerden Muaz bin Cebel ile musafaha yaparken Hz. Muaz'ın ellerinin içindeki nasır dikkatini çeker. "Ya Muaz ellerin içi niçin böyle sert?" diye sorar. Muaz bin Cebel "Ya Rasulullah dağlardan ağaç, çalı, çırpı kesiyor pazarda satıyorum." Der.

Henüz elerli Allah Rasulünün mübarek elleri arasında iken buyururlar ki: "Allah'ın cehennemde yakmaya hayâ edeceği bu elleri öpünüz"

---

<sup>1</sup> Yakup Baba'nın hanımı, 1897 Erzurum Tabyasında Ermeni ve Ruslara karşı çıkan Nene Hatun değildir.

Peygamber (sav) efendimizden aldığımız feyizle bizde nasırlı eller sahibi ceddimizin mübarek ellerinden öpüyoruz.

### **Misyonerler karşısında sanamer dergâhı:**

1800 lü yılların sonunu ve 1900 lü yılların başlangıcını nazara alarak deriz ki; Her savaşın Nükleer (ateşli silahlarla), Kimyasal (gazlarla) Biyolojik ( bitki, hayvan ve canlıların genetiği üzerinde) ve Psikolojik safhaları vardır. Yani Psikolojik safhada Hıristiyan misyonerler, Müslümanları dininden döndürmek üzere günün şartlarında resmi olan dergâhları hedef almışlardır.

Sanamer Dergâhı bu durum karşısında yöre Müslümanlarının sığınılacak yeri olmuştur. Bu sorumlulukla çeşitli sohbetler düzenlenerek kitlelerin bilgi ve ahlâk seviyelerinin gelişmesinde Kur'ân'ın belirlediği bir metod olan hikmet ve güzel sözlerle insanların kuvve-i maneviyeleri korunmuştur. Hatta misyonerleri İslâm'a çağırma işinde de bir hizmet ve eğitim müessesesi olarak büyük mesafeler katetmişlerdir.

Evlat babanın sırrıdır kabilince Rufai meşrep üzere Tasavvuf geleneği ile Yakup Baba için diyebilirizki;

Hocası, Hacı Ahmet Baba, yoldaşları dervişler, sermayesi muhabbet, dergâhı mescid ve himmeti hizmetinden doğan edep ve takva üzere bir tasavvuf eridir.

### **1912 ayrılığı:**

Hacı Ahmet Baba ve evlatları Hz. Rasulullah güneşinden ışığını alan gökteki ayın evreleri gibidirler. Dolunay Hacı Ahmet Baba ise şehadet şerbetini içen Yakup Baba da hilale en çok yakışandır. Ardından gelen evlatları ışıkları azalsa da birer yıldız olarak gökyüzünü süslemeye devam etmişlerdir.

Hacı Ahmet baba arştan arza, arzdan kabre uzanan yolculuğunu tamamlamış artık anlatan değil anlatılan olmuştur. 1912 yılı tohum misali toprağa düşen çınar beşerden ruhaniyete hicreti ile ardında bıraktıklarına elveda demiştir. Van'dan başlayan yolculuğun son durağı Sanamer olmuştur. Kendinden sonra gelen nesiller yorulunca orda dinlenir, üşüyünce orda ısınır, derdi olan onunla derman bulur. Sevenleri hala o çınarın altında gölgelenmeye devam etmektedirler.

Yakup Baba, babası Hacı Ahmet Baba'nın vefatından sonra iki yıl Rufai Dergâhının postnişinliğini yapmıştır.

### **Beyaza al gönüle gam düştüğü yıl:**

Milletleri yaşatan onların Milli Değerleridir. Bu değerler uğruna 1914–15 kışı yörede vatan toprağını kaplayan beyaz karlar üzerine şehitlerin al kanlarının<sup>2</sup> düştüğü yıl olmuştur. İmparatorluğun İstanbulda aldığı kararla Ruslara karşı cihad-ı mukaddes ilan edilmiştir. Osmanlı zabitlerinin sınırda bulunan sivil halkı savaşın tahribatından korumak için Seferberlik hazırlıklarını başlatmışlardır.

Her Ocağın 20 ile 45 yaş arası yiğitleri atlarını cephe için beslemişlerdir. Dergâhta tedrisat rahleden kalkıp yerini arazide kurulan nişan taşını hedef alan atışlara bırakmıştır. Yakup Baba 1914 kışında dervişlerden kurduğu 60 kişilik müfreze birliği ile Kuranı Kerim Fetih Suresini okur ve dualar yaparlar.

Cephe yolundaki yiğitler evlerini, analarını, eş ve evlatlarını bırakır vatanlarını savunmak üzere düzenli orduya katılırlar. Sarıkamış Kötek Köyünün yamacında Ruslarla şiddetli çarpışır. Efsaneleşen 2 Ocak 1915 günü barutun kanla, kanın canla, canında Allah la bulunduğu gün olur. Yakup Baba alnından, göğsünden ve omzundan isabet eden kurşullarla şehit olur.

Yeryüzü insan bedeninin sırası ruhunun ise gurbetidir. Çünkü ruhun sırası arş-ı aladır. Dünya imtihanını başarı ile veren kahramanlarımız tarih defterine şehitlik mührünü vurmuşlardır.

### **İsmi yâd edilince:**

İsmi yâd edilince akla gelen ilk şey Sarıkamış Harekâtında Rufai dervişlerden kurduğu 60 kişilik müfreze birliği ile Sarıkamış Kötek Köyü hudutlarında şehit olduğudur.

Evet, o ve onun gibiler temsil ettikleri manevi makam itibarıyla meleklerin tesbihatında ve güzel insanların dualarında bir yâd-ı cemil<sup>3</sup> oldular.

Böylece bize bu cennet misali güzel vatanı hediye eden tüm şehidlerimizi ve kitabımızın konusu olan Şehid Yakup Baba'mızı rahmetle yâd ediyorum. Tüm şehitlerimizin asil ruhlarını saygı ile selamlıyorum.

### **Amcam Hacı talip Baba'nın dilinden Şehit Yakup Baba:**

<sup>2</sup> Unutulmaz acıların temelinde hep kan vardır. Kan tarihin mürekkebidir. Ateşle alınan toprakların kaderi hep kanla yazılmıştır. Kan katilin cehennemi, şehidin cennetidir. Kan tarihte bir halifenin ( Hz. Osman) Kurandaki mührüdür. Diğer bir ifadeyle kulun kelam üzerindeki mührüdür.

Kan; Vaşşinin okunda öfke, Hint'in yüreğinde su, Hamza'nın ruhunda ab-ı hayattır. Kurbanda kan, hayvanda teslimiyet, kesende ubudiyet, yiyene afiyet ve nimettir.

Kan; Çilekeşin gözyaşına akıtığı, öfkelinin beynine sıçrattığı, en kötüsüyle ele bulaşandır. Kan şah damarda candır.

Kan; Sarıkamış şehidinde donan, Çanakkale'de çağlayan, bayrakta ise dalgalanandır.

<sup>3</sup> Güzel anılmak, hatırlanmak

Bu kitabın birinci cildini hazırladığım 2005 yılı Ekimi'nde sülalemiz büyüklerinden amcam Hacı Talip Baba'ya, Şehid Yakup Baba'yı sordum. O da babası Seyyid Hacı Mevlüd Baba'dan duyduklarını şöyle anlattı:

“Dedem zahirde çok yumuşak tabiatlı ancak batını sert olan bir zatmış. Zaman zaman Sanamer Dergâhı'na ruh hastaları getirilirmiş. Bahse konu hastalar Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı incitici bazı hareketler yaparlar, buna mukabil Seyyid Hacı Ahmed Baba, merhametinden, tevazuundan ve hilminden onlara hastalıklarından dolayı yumuşak muamele edermiş. Oğlu Yakup Baba dergâhda benzeri hasta şahıslarla karşılaşınca nafiz nazarlarıyla yüzlerine bakar, Kur'an'dan şifa ayetlerini okur ve böylece iyileşerek dergâhtan ayrılırlarmış.

Seyyid Yakup Baba bakışları ile sülaledeki herkesten farklı bir zatmış. İnsanın yüzüne bakarken, bakışları çok derinlere nüfuz edermiş. Yüzüne baktığı her kişi o nafiz ve manalı bakışlardan etkilenirmiş.

1878–1918 yılları arası Doğu Anadolu'nun bir bölümünü işgal etmiş olan Ruslar arasında, Müslümanlara eza ceza edenlerden Aliskan isimli Ermeni varmış.

Seyyid Yakup Baba; “Eğer bu adamla karşılaşsam onu vurup silahını getireceğim” demiş ve gerçekten de Müslümanlar'a zarar veren Ermeni'yi vurduktan sonra silahını almış ve köye getirmiş.

Bazen köylü vatandaşlar toplanır köyün batı istikametinde adına nişan taşı denilen 500 metreden daha uzak mesafeye atışlar yaparlarmış. Seyyid Yakup Baba her atışında hedefi vurabilen keskin nişancılarıdanmış.

Ermeniler'in çeteler halinde köy baskınlarına karşı başta dergâhtaki dervişler olmak üzere köy sakinlerini örgütleyip milis kuvvetleri oluşturma hususunda çok gayretli ve mücadeleci bir ruha sahipmiş.

Dergâh adabına, zikir esmalarına çok dikkat eden, tadili erkânı harfiyen uygulayan bir anlayışın sahibi olmuş. Seyyid Hacı Ahmed Baba, oğullarını o günkü derviş ve halifeleri ile birlikte irşada görevlendirip, komşu köylere seyahate gönderirmiş. Seyyid Yakup Baba'yı Ağverenli Kerim Baba ile Yusuf Baba'yı Ağverenli Mehmed Baba ile görevlendirmiş.”

Açık kalp damar ameliyatı geçiren amcam Hacı Talip Baba derki; 2005 yılında tam 18 gün hastanede yattım. Bir gece rüyamda dedem Şehid Yakup Baba'yı gördüm; babam Seyyid Hacı Mevlüd Baba'dan daha gümrah, üzerinde hâki renkli bir elbise, ayaklarında körüklü çizmeler, babam gibi sarışın benizli idi, bana dedi ki “Ne yatıyorsun senin görevlerin var.” Ben de dedim ki; “Dede, görüyorsun perişanım.”

- Dedi ki “Ben seni mesh edeyim bir şeyin kalmaz.”

Elleri ile başımdan başladı tüm vücudumu sıvazlayarak Kur'an-ı Kerim'den şifa ayetlerini okudu, öylece beni bir rahatlık aldı. Hazreti Allâh(cc) dedem Şehid Yakup Baba'nın eliyle bana şifa vermişti. Sabah olunca vizit yapan doktoruma 'ben iyileştim taburcu olmak istiyorum' dedim ve taburcu oldum."

Cenab-ı Hak, evliyalarına çeşitli sıfatlardan tecelli eder: Sem'i sıfatından tecelli eder; o veli kul normal insanların duymadıklarını Allah'ın(cc) müsadesi nisbetinde duyar. Basar sıfatından tecelli eder; o veli kul normal insanların göremeyeceği katı cisimlerin ötesini ve uzakları Allah'ın(cc) müsadesi nisbetinde görür. Kudret sıfatı ile tecelli eder; o veli kul için kâinatta ki zamanı ve mekânı durer ve müsaade ettiği kulu bast-ı zaman ve tayy-ı mekân yaptırır.

Seyyid Hacı Mevlüd Baba, beraberinde Ağverenli Mehmed Baba ile Karaorgan'dan Sanamer'e dönüşünde, Kötek Köyü'nden geçerken babası Şehid Yakup Baba'nın kabrine yaklaşınca birden; "İşte babam geliyor" der. Beraberindeki derviş Mehmed Baba; "Hani, nerede?" diye sorar. Seyyid Mevlüd Baba sağ eliyle; "İşte karşıda" diye işaret ederken eli Mehmed Baba'nın yüzüne isabet eder ve Mehmed Baba: "Evet görüyorum, kır atın geminden tutmuş, gömleğinin kollarını geriye katlamış abdest almaya gidiyor" demiş.

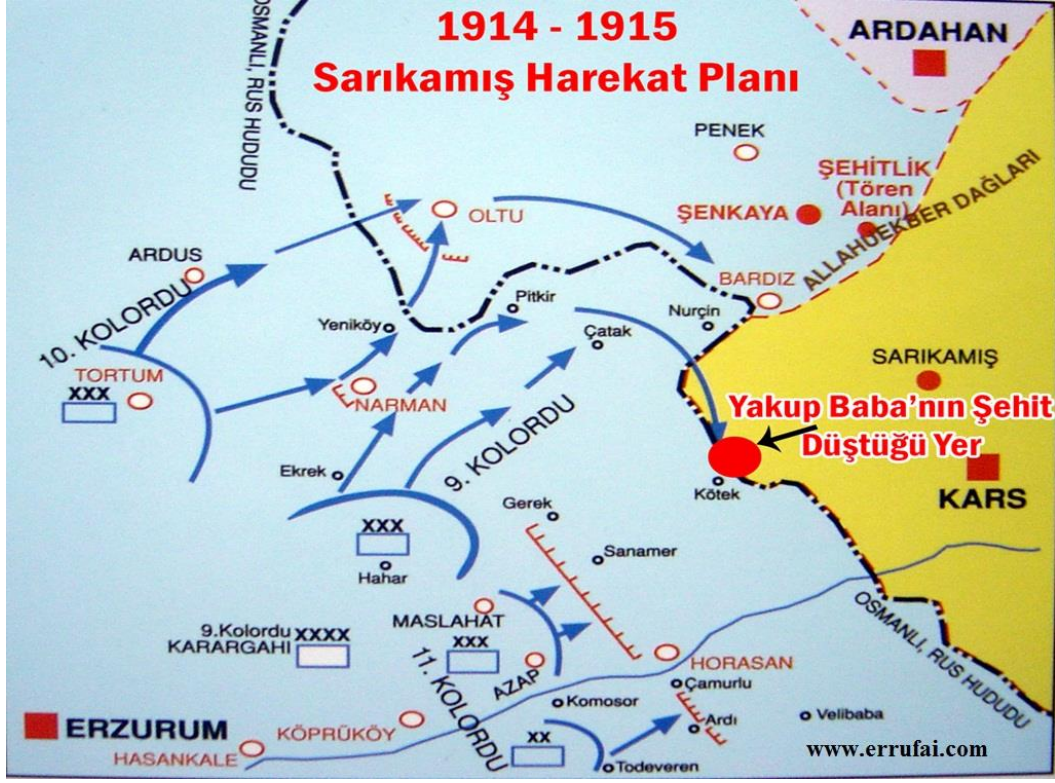
Şerhu'l Mevâkîf isimli tasavvufi eserde buyrulur ki: "Evliyaulлахın müridlerine gözükmeleri ve bağlılarının kendisinden feyz alması, ölümlerinden sonra bile mümkündür."

Seyyid Yakup Baba, Seyyid Hacı Mevlüd Baba bölümünde detaylı bir şekilde anlatıldığı üzere 22 Aralık 1914 Cihan Savaşı'nın başlangıcı olan Sarıkamış Harekâtı'na katılmış ve 2 Ocak 1915 tarihinde Kötek Köyü sırtlarında şehid olmuştur.

İnsanın içinde bulunduğu hal, düşüncelerine, düşünceleri de davranışlarına, davranışları alışkanlıklarına, alışkanlıklarında değerlerine, değerlerinin de karakterine, karakterinde kaderine dönüştüğü muhakkaktır. Bu cümleden hareketle savaş gerginliği içinde ki coğrafyada yaşayan insanların istikbali ceng meydanı olsa gerek. Mezarı da düşmanla karşılaştığı tabya...

Yakup Baba'nın yaşadığı yıllar zihnine sirayet etmiş olmalı ki, babası Hacı Ahmet Baba'ya "benim kabrim bir dağ başında olur." Diye buyurmuşlar.

Mübarek cesedi şahadet şerbeti içtiği dağın yamacında, ancak sevgisi sevenlerinin gönlünde olan şehidim... Ruhun şad olsun. Yevm-i Kıyamette şefaatin biz günahkârlar üzerine olsun.



## SARIKAMIŞ HAREKÂTI

Tarih boyunca Türkiye üzerinde emelleri olan Ruslar, bünyelerinde barındırdıkları Ermeniler ile birlikte, Doğu Anadolu'yu bütünü ile ele geçirmek istemişler ve bu arzu ile 1877-1878 (93 Harbi) Osmanlı- Rus harbi ve sonrasında 1914 Cihan Harbi'nde Türkiye'nin başına bela olmuşlardır.

Kars ve Ardağan, '93 Harbi' diye bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Ruslar'ın eline geçmiş ve Sarıkamış kasabasına kuvvetli bir Rus garnizonu yerleştirilmiştir.

1914 sonbaharında İngiliz Donanması'nın önünden kaçan iki Alman zırhlısı gönderine çektiği Osmanlı bayrağı ve ciğer kırmızısı fesler giymiş Alman mürettebatıyla Yavuz ve Midilli adlarını alarak Rus limanlarını bombalamış, savaş patlamıştı. 1 Kasım'da Rusların General Daşkof komutasındaki Kafkas Ordusu harekete geçmişti. 14 Kasım'da İstanbul'da Cihat ilan edilmişti. Başkomutan Enver Paşa doğudaki III. Ordu ile Ruslara baskın yapacak ve üç kolordu halinde

Sarıkamış'a saldıracaktı.<sup>4</sup> Enver paşa Genel Kurmay'a kayıtlı 60.000 askerle gelince Anadolu köylerinden de 60.000 sivil insan bu harekete katılmıştır.

Bu plan üzerine 22 Aralık 1914 te Hasan İzzet Paşa komutasında ki 9.Kolordu Allahuekber dağlarında orman içinden Sarıkamışa, Hafız Hakkı Paşa komutasında ki 10. Kolordu Oltu Penek Üzerinden çevirme harekâtı yapacak ve Galip Paşa Komutasında ki 11 kolordu Aras Nehrini takip ederek savaşa girmiş olduk. 11. Kolordu savaşın tali kuvvetleri ile mücadele edip Rusların ilerlemesini durduracaktı.

Yukarıdaki bilgiler ışığında diyebilirizki: o yıllarda Sarıkamış 36 yıl boyunca Ruslar elinde kalmıştır. Böylece Sarıkamış Harekâtı sınır ötesi bir harekâttir. Osmanlı imparatorluğu o yıllarda zayıf bir durumdadır.

Seyyid Yakub Baba 11. Kolordu Komutanlığı emrindeki 33. Tümen içerisinde bulunan Yozgatlı Çapanoğullarından Yüzbaşı Cevat Bey'in birliğinde savaşmıştır. Kurduğu 60 kişilik müfreze birliği ile beraber Kötek Köyü sırtlarında Rus Genaral Yudenic kuvvetlerine karşı 2 Ocak 1915 tarihinde yapılan çarpışmışlar da şehit olmuştur.

Mukaddesâtını, vatanını her zaman canlarından aziz bilen kahraman halkımız, vatanlarını savunmak için düşmanla amansız bir mücadeleye girmişler. Her Ocağın 20 ile 45 yaş arası yiğitleri, rengini şehitlerimizin kanından alan şanlı bayrağımız, ülkemiz semalarından inmesin diye, düşman çizmeleri namus mukabilindeki topraklarımızı çiğnemesin diye kanları ve canları pahasına kahraman ordumuzla birlikte, kanlarının son damlasına kadar, cephede savaşarak şehid olmuşlardır

Osmanlı imparatorluğunun kara yılları Sarıkamış harekâtı, 90.000 askerin donarak öldüğü gönül yaramızın adıdır. Harbin şahitleri onlarca tabyalardır. Şehitlerin canlarının harman olduğu bedenler gökten yağan kar taneleri ile birlikte yere düşmüştür.

Gökyüzünden gelen her kar tanesini Hz.Mikail'e bağlı melekler yeryüzüne indirirken, Sarıkamış Harekâtının tüm cephelerinde Hz.Azrail'e bağlı meleklerde bu vatan için canlarını feda eden yiğitlerin ruhlarını gökyüzüne (arşın şahikasına) götürürken karşılaşmışlardır.

Böylece bedenleri kendi yurtlarında ruhları arşın şahikasına yükselen yiğitlerin yazdığı tarih 22 Aralık- 5 Ocak tarihleri arasında biz şehitlerin torunları tarafından anılmaktadır. Şehitlerimizin kanları ile yazdığı tarihi biz bu günkü nesiller sadece anmakla kalmayıp gelecek nesillere anlatarak üzerinde yaşadıkları cennet vatanın layık olduğu kıymet üzere korunmasını sağlayacağız.

---

<sup>4</sup> Sarıkamış-Sibirya belgeliği (Donarak yok olan ordunun öyküsü) Sabah Gazetesi 25.12.2005



Şehitler kutsal varlıklardır. Tarih boyunca milletimizin çektiği çilelerin coğrafyamıza vurulduğu mühürlerdir. O savaşta ayaklarında çarıkları, sırtında kaputları olmayan, karınları aç vatan evlatları her türlü imkânsızlığın hükümrân olduğu bir savaşa girmişlerdir. Tifus mikrobulunun yakıcı ateşi ile nice hasta askerlerimiz soğuk karlar üzerinde yanarak donmuşlardır.

O savaşta yokluklar hâkimken var olan tek şey vatan evlatlarıdır. Tüm bunların temel sebebi, ekonomik özgürlüğü yakalayamayan vatanımız tarihin farklı safhalarında emperyalist devletlerin oldubittisi ile vatan evlatlarını şehit vermişlerdir.

Almanların baskısı ile Sarıkamış Harekâtın da, Amerikalıların baskısı ile Yemen de, İngiliz ve Fransız baskısı ile Süveyş Kanal cephesinde şehitler vermişiz.

Yenildiğimiz bu savaşın ön hazırlıkları ile bölge insanın çilesi artarak tüm vehameti ile cephe sınırında olan yerleşim yerlerinde muhacirlik başlamıştır. Her şehidin ardında kalan dul hanımı ve yetim kalan çocukları mecburi şartlar altında seferber olmuşlar. Yöre halkı savaşlar ve sonrası katliamlarla yerlerinden yurtlarından perişan bir vaziyette ayrılmışlardır.

Seferberlik... Sonbaharda yağmurlu ve çamurlu yollarda süren meşakkatli yolculuk... Öküzlerin ayak, atların toynak izlerinde biriken sulardan gelen ölüm... Tifo, kolera, dizanteri v.b. Tifüs: hayvanlardan bulaşan hastalık. İmkânsızlıklar ve sonrası yollarda tek tek ölümler. Ölümüne yakalanan bedenler hep farklı kabristanlarda kalmış. Bu toprakların sahipleri o günleri cennet gibi türküler ve cehennem gibi ağıtlar yakarak sonraki nesillere anlatmışlardır.

O yıllarda, özellikle Ermeni Taşnak Çeteleri, Doğu Anadolu'yu insanıyla, medeniyetiyle, kültür varlıklarıyla, sanat eserleriyle ve bin yıldan beri gururla taşıdığı kimliği ile ortadan kaldırmaya ve tarih sahnesinden silmeye çalışmıştır.

### **Şehadet ve Şehitlerle İlgili Bazı Ayetlerin Mealleri:**

1."Allah yolunda öldürülenleri ölümler sanmayın. Aksine onlar diri olup Rableri katında rızıklandırılmaktadırlar. Allah'ın lütfundan kendilerine vermiş olduklarıyla sevinç içindedirler ve arkalarından henüz onlara kavuşmamış olanları, kendilerine bir korku olmayacağı ve üzülmeyecekleri üzere müjdelerler." (Ali İmran, 3/169–170)

2. "... Şüphesiz hicret edenlerin, yurtlarından çıkarılanların, benim yolumda kendilerine eziyet edilenlerin, çarpışanların ve öldürülenlerin kötülüklerini örtecek ve kendilerini altından ırmaklar akan cennetlere sokacağım. Bu Allah katından bir karşılıktır. Karşılığın en güzel olanı Allah katındadır." (Ali İmran, 3/195)

3. "Allah yolunda öldürülenlere 'ölüler' demeyin. Aksine onlar diridirler ancak siz fark edemiyorsunuz." (Bakara, 2/154)
4. "O halde, dünya hayatını ahiret hayatı karşılığında satanlar, Allah yolunda çarpışsınlar. Kim Allah yolunda çarpışır sonra öldürülür veya üstün gelirse ona büyük bir ecir vereceğiz." (Nisa, 4/74)
5. "Allah, Allah yolunda çarpışıp öldüren ve öldürülen mü'minlerden, karşılığı cennet olmak üzere, mallarını ve canlarını satın almıştır. Bu O'nun üzerine, Tevrat, Incil ve Kur'an'da vadedilmiş olan bir haktır. Allah'tan daha çok ahbine vefa gösterebilen kim vardır? Şu halde yapmış olduğunuz bu alışverişinizden dolayı sevinin. İşte büyük kurtuluş budur." (Tevbe, 9/111)

#### Şehadet ve Şehitlerle İlgili Bazı Hadislerin Manaları

1. Resulullah (s.a.s.) mealen şöyle buyurmaktadır: "Allah (c.c.), yolunda cihad için çıkan kimseye kefidir. Kim sadece benim yolumda cihad etmek ve bana iman ettiği ve peygamberlerimi tasdik ettiği için evinden ayrılırsa, bu kimse onu cennete koyacağımı veya elde edeceği mükafatıyla evine çevireceğimi garanti etmiş olur."
2. "Muhammed'in nefsi kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, Allah yolunda alınan herhangi bir yara kıyamet gününde aynı şekilde görülecek. Rengi kan renginde ve kokusu misk kokusunda olacaktır." (Buhari, Müslim)
3. "Muhammed'in nefsi kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, eğer Müslümanlar için zorluğa sebep olmasaydım, Allah yolunda cihad eden hiçbir müfrezeden geri kalmazdım." (Buhari, Müslim)
4. "Muhammed'in nefsi kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, isterdim ki Allah yolunda cihad edip öldürüleyim, sonra yine cihad edip öldürüleyim, sonra yine cihad edip öldürüleyim." (Buhari, Müslim)
5. "Şehit öldürüldüğünde, sizden birinin pirenin ısırmasından duyduğu rahatsızlık kadar rahatsızlık duyar." (Tirmizi, Nesai ve Darimi rivayet etmiştir.)
6. Sehl ibnu Hanif (r.a.)'den Resulullah (s.a.s.)'in şöyle dediği rivayet edilir: "Allah Teâlâ'dan samimiyetle şehadeti talep eden kimse yatağında ölse de Allah onu şehitler makamına ulaştıracak." (Ebu Davud, Müslim, Tirmizi, Nesai ve Ibnu Mace)

7. “Şehite, dökülen ilk kanı esnasında altı haslet verilir: Günahları bağışlanır. Cennetteki makamını görür. Cennet hurisiyle evlendirilir. (Kıyametin) büyük korkusuna karşı teminat verilir. Kabir azabından emin kılınır. İman elbisesi ile ziynetlendirilir.” (Buhârî)

### Şehitlerin Şefaati Hakkı vardır.

"Şehid, ehl-i beytinden (aile ve akrabasından) 70 kişiye şefaati eder, şefaati kabul edilir."(Ebû Dâvud, Tirmizî).

"Kıyamet gününde 3 sınıf şefaati edecek: Peygamberler, sonra âlimler, sonra şehidler..."(Tâc)

